

3 Элементы фирменного стиля. Логотип. Фирменная гамма цветов [Электронный ресурс]. – 2016. – Режим доступа: <http://www.sostav.by/firmennyy-stil,-razrabotka-firmennogo-stilya,-sozdanie-firmennogo-stilya,-firmennyu-stil-kompanii,-dizayn-firmennogo-stilya.html>. – Дата доступа: 09.04.2016.

УДК 808.2

Студ. В. В. Каспярoвiч

Навук. кiр. праф. Л. I. Пятрова

(кафедра редакцiонно-издательских технологий, БГТУ)

СIСТЭМЫ ШТУЧНАГА IНТЭЛЕКТУ ДЛЯ НАПIСАННЯ ТВОРАЎ МАСТАЦТВА

У нашы днi рэчаiснасць характарызуецца звышiмклiвым развiццём высокiх тэхналогiй i з'яўленнем усё большай колькасцi прыбораў, дэвайсаў, софту i г. д., якiя не толькi спрашчаюць паўсядзённае жыццё, але i цалкам могуць замянiць чалавека ў пэўных сферах. Да таго ж у супрацьстаяннi чалавек–камп'ютэр шмат у чым перавага не на баку першага. Калi напачатку станаўлення камп'ютэрных тэхналогiй праграме для апрацоўкi дадзеных магло патрабавацца больш часу, чым чалавеку, то зараз аб хуткасцi i патэнцыйнай магутнасцi нават персанальнага камп'ютэра мы можам толькi марыць. Кажучы адначасова i вобразна, i лiтаральна, камп'ютэр ужо даўно абыграў чалавека. Але цi ва ўсiм?

Сапраўды, камп'ютэр здольны прапускаяць праз сябе велiзарныя аб'ёмы iнфармацыi за мiзэрны час, але цi можам мы гаварыць пра наяўнасць у машын творчых здольнасцяў, розуму, мыслення? Так мы падыйшлi да тэрмiна «штучны iнтэлект».

Штучны iнтэлект (англ. Artificial intelligence, AI) – 1) навука i тэхналогiя стварэння iнтэлектуальных машын, асаблiва iнтэлектуальных камп'ютэрных праграм [1]; 2) здольнасць iнтэлектуальных сiстэм выконваць творчыя функцыi, якiя традыцыйна лiчацца перавагай чалавека. Такiм чынам, трэба размяжоўваць паняцце AI як навуку i як прыватна iмiтацыi iнтэлекту ў тым сэнсе, як мы яго разумеем [2].

Вяртаючыся да папярэдне пастаўленага пытання, зазначым, што творчасць – гэта дзейнасць, якая нараджае нешта якасна новае i адрознае непаўторнасцю, арыгiнальнасцю, грамадска-гiстарычнай

унікальнасцю. Творчасць спецыфічная для чалавека, бо заўсёды падразумляе творцу – суб’екта творчай дзейнасці [3].

Навукова-тэхнічная рэвалюцыя прымусіла па-іншаму паглядзець на творчы складнік у жыцці чалавека, узніклі думкі аб сістэмах штучнага інтэлекту, якія змогуць выкарыстоўвацца для стварэння твораў мастацтва – літаратуры, музыкі, жывапісу.

Сістэма штучнага інтэлекту – гэта тэхнічная ці праграмная сістэма, здольная вырашаць задачы, якія традыцыйна лічацца творчымі, належаць канкрэтнай прадметнай вобласці, веды пра якую захоўваюцца ў памяці такой сістэмы [2].

Літаратура – складаная вобласць для камп’ютэрнага мадэлявання, паколькі літаратурная мова надзвычай цяжкаўспрымальная для машын, што тлумачыцца наяўнасцю мнагазначных слоў, фразеалагізмаў і разнастайных сродкаў выразнасці. Тут варта ўлічваць стылістычную афарбоўку тэкстаў і, вядома, рытм вершаў, даўжыню строф і інш.

Спробы савецкіх навукоўцаў стварыць машынныя літаратурныя творы прыводзілі да ўзнікнення бессэнсоўных машынных паэм. Даследчык Завадскі С. А. у артыкуле «Теория и практика “машинного искусства”» прыводзіць у якасці прыклада перакладзеныя з нямецкай аўтапаэмы Г. Штэкеля, створаныя пры дапамозе камп’ютэра:

«Радостные мечты идут дождем
Сердце целует былинку
Зелень рассыпала стройных возлюбленных
Даль далека и меланхолична» [4].

Але, нягледзячы на сэнсавую бясвязнасць атрыманых твораў, навукоўцам цікавы сам працэс генерацыі слоў. Так, савецкія навукоўцы Бірукоў В. П. і Гутчын А. Н. апісвалі свой эксперымент: некалькі соцень слоў пазычаліся са зборніка вершаў А. Мандэльштама «Камень» і разбіваліся на чатыры раздзелы: назоўнікі і займеннікі, прыметнікі і прыналежныя займеннікі, дзеясловы, прыслоўі і назоўнікі з прыназоўнікамі.

Кожнае слова суправаджалася інфармацыяй аб метры, рыфме і граматыцы. Далей фарміраваўся алгарытм, які задаваў правілы, згодна якім радок верша складаўся з аднаго дзейніка, аднаго выказніка, некалькіх азначэнняў і акалічнасцяў.

Пачынаўся працэс генерацыі вершаванага тэксту. «Адразу пры дапамозе датчыка выпадковых лічбаў са слоўніка наўгад выхватваецца слова з націскам на апошнім ці перадапошнім складзе ў залежнасці ад задання. Да яго падбіраецца рыфмаванае слова, пасля

чаго яны абодва ставяцца на апошнія месцы ў адпаведных радках будучага верша. Калі канчаткі радкоў запоўнены, пачынаецца такім жа выпадковым чынам падбор астатніх слоў, якія пасля метрычнай і граматычнай праверкі прыпісваюцца злева ад першапачаткова выбраных рыфмаваных слоў».

У выніку былі атрыманы варыянты вершаў, падобныя да перакладных варыянтаў:

«Вновь в кустах горят ресницы.

Ветер хрупкий светлый злой,

На столе желтели птицы,

Взор играет за рекой».

Ужо бліжэй да нас у 2000 г. Д. Краўчук распрацаваў для папулярнага сярод паэтаў сайта stihi.ru алгарытм пошуку рыфмы. Па яго словах спецыяльны скрыпт-чарвяк шукае і «прачытвае» вялікую колькасць вершаў на розных сайтах, пераўтвараючы іх у «вершамасу» – набор паслядоўных радкоў. Далей унутры гэтай вершамасы шукаюцца рыфмы – толькі ў суседніх радках ці радках, якія ідуць праз адзін. Калі колькасць складоў і галосная ў апошнім складзе супадае, то лічым, што знайшлі рыфму. Пасля бярэм па апошняму слову з рыфмаваных радкоў і змяшчаем іх у спецыяльны «індэкс рыфмы» – перавараную вершамасу. Цяпер, калі карыстальнік запрасіць першае з пары рыфмаваных слоў, яму выдаецца другое ў якасці рыфмы – і наадварот. Канечне, такі крытэр дае шмат асечак, але агульны выніковы працэнт нерыфмаваных слоў складае 10–20 %.

Адным з самых папулярных «кібер-паэтаў» у свой час з’яўлялася праграма «Кибер-Пушкин», створаная ў 2003 г. На афіцыйным сайце можна знайсці каментар стваральніка – Сяргея Цяцерына: «Наш стихописательный виртуал получил гордое имя "Кибер-Пушкин 1.0 beta". Я научил его всему что нужно: поэтическому ритму, правилам рифмования, специфике поэтического лексикона, а также "поэтическому взгляду на мир". Забил в базу данных лучшие образцы поэзии Есенина, Мандельштама, Вер-тинского и Пригова Дмитрия Александровича. Потратил на всё это МАССУ СИЛ И ВРЕМЕНИ. И что в итоге? Обнаружил, что "Кибер-Пушкин" пишет полную белиберду, да еще и с чудовищными орфографическими ошибками!» Адзін з прыкладаў творчасці кібер-паэта выглядае так:

Дренажных сверстников сбивая,

Нога юлила меж собой.

Врата хмельные прикрывая,

Не принимал герой седой.

Мрачнеют, ружья заставляют
Сбивать с потухших сигарет,
Плевала жгучими слюнями,
Гигикал охал старый дед.

Зараз работа з тэкстам з дапамогай камп'ютэра – пер-спектыўны напрамак. Так, «Расійская асацыяцыя штучнага інтэлекту» вядзе свае распрацоўкі ў галіне, у прыватнасці, гэта праэкт «ВААЛ» і дзейнасць кампаніі «Диктум». Праэкт «ВААЛ» – сістэма псіха-лінгвістычнага аналізу тэкстаў. Асноўная ідэя заключалася ў надзяленні тэкставых працэсараў новымі функцыямі, якія б дазвалялі ацэньваць і рэдагаваць псіхалагічныя характарыстыкі тэксту. Яны не ўсведамляюцца аўтарам, але іграюць важную ролю ва ўспрыманні тэксту і ўздзейнічаюць на чытача. Апошняя версія па словах распрацоўнікаў здольная на многае: складанне тэкстаў з загадзя выбранымі характарыстыкамі ўздзеяння, фармаванне эмацыйнага стаўлення да палітыка з боку розных сацыяльных груп, стварэнне лёгказасваяльных падручнікаў, кантэнт-аналіз, шырокае прымяненне ў журналістыцы, СМІ.

«Диктум» – інавацыйная кампанія, якая стварае тэхналогіі аналізу тэкстаў на натуральнай мове. Распрацоўкі з'яўляюцца асновай для эфектыўнага і камфортнага пошуку ў тэкстах.

Сярод прадуктаў: сінтакісны аналізатар, апрацоўка словазлучэнняў, лексічны аналізатар, аналізатар структуры дакументаў. Усё гэта дапамагае у напісанні новага тэкста і дае шырокія аналітычныя магчымасці.

З моманта ўзнікнення ЭВМ вядзецца дыскусія аб сапраўднасці машыннага мастацтва. Фактычна чалавек не можа выдумаць нічога, што не было б камбінацыяй ужо існуючых у прыродзе элементаў. Аднак прыналежна да мастацтва гэта верна напалову. У мастацтве дамінуе не склад, а кантэкст, узаемадзеянне. Машына можа стварыць твор, адпавядаючы ўсім патрабаванням, але ў ім не будзе ніякай ідэі. Машына можа стварыць загатоўку, але канчатковы адбор будзе за чалавекам. Адбор – галоўны элемент усякай творчасці, а без чалавека творчасць ператвараецца ў імітацыю, перайманне існуючага [5].

Тым не менш, машынная творчасць, як напрамак у штучным інтэлекце, існуе. А што тычыцца літаратуры, машынная апрацоўка і сінтэз тэкста, дазваляюць дасягнуць сістэматызацыі ведаў аб мове, псіхаэмацыйным складніку тэкста, а таксама аказвае дапамогу ў стварэнні новых твораў.

ЛИТАРАТУРА

- 1 Компьютер учится и рассуждает // Компьютер обретает разум = Artificial Intelligence Computer Images / под ред. В. Л. Стефанюка. – М.: Мир, 1990. – 240 с.
- 2 Девятков В. В. Системы искусственного интеллекта / Гл. ред. И. Б. Фёдоров. – М.: Изд-во МГТУ им. Н. Э. Баумана, 2001. – 352 с. – (Информатика в техническом университете).
- 3 Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений / Российская академия наук. Институт русского языка им. В. В. Виноградова. – 4-е изд., дополненное. – М.: Азбуковник, 1999. – 944 с.
- 4 Завадский С.А. Теория и практика «машинного искусства» // Искусство и научно-технический прогресс. – М.: Искусство, 1973.
- 5 Кибернетика – неограниченные возможности и возможные ограничения. Современное состояние: сборник / общ. ред. и сост. В.Д. Пекеллис. – М.: Наука, 1980.

УДК (054)(0.0532)

Студ. К. А. Кашуба

Науч. рук. доц. Д. П. Зылевич

(кафедра редакционно-издательских технологий, БГТУ)

АНАЛИЗ РЕПЕРТУАРА БЕЛОРУССКИХ ДЕТСКИХ ГАЗЕТ

Большинство современных детей предпочитают читать литературу развлекательного характера. Из этого следует увеличивающийся спрос на детские периодические издания. Однако вместе с этим хочется отметить, что в их потоке большую часть занимают журналы. Так, в каталоге «Издания для детей и подростков» на первое полугодие 2016 года 87% всех периодических изданий составляют журналы и только 13% – газеты.

Цель исследования — проанализировать репертуар белорусских детских газет; проследить изменение репертуара в зависимости от читательского группы.

Актуальность обусловливается важной ролью периодических изданий в процессе становления ребенка как личности и формирования его кругозора. Выбор репертуара газет в качестве объекта анализа продиктован малой изученностью этой темы в нашей стране.

На этапе подбора материала выяснилось, что дать определение понятию «газета для детей», а также изучить требования к данному ви-